

245436

การเมืองภาคประชาชน : กรณีศึกษาชุมชนคลองด่าน อำเภอบางบ่อ
จังหวัดสมุทรปราการ

นางสุกัญญาภัคณ์ บุญทด

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาการเมืองการปกครอง สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2552

๖๐๐๒๔๑๖๐๕

ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ

245436

การเมืองภาคประชาชน: กรณีศึกษาชุมชนคลองด่าน อำเภอบางบ่อ
จังหวัดสมุทรปราการ

นางสุกัญญาภักดิ์ ชูขุนทด

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาการเมืองการปกครอง สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. ๒๕๕๒

**Citizen Politics: A Case Study of Khlong Dan Community, Bang Bo District,
Samut Prakan Province**

Mrs. Sukanyapak Kukuntod

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Political Science in Politics and Government

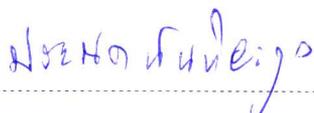
School of Political Science

Sukhothai Thammathirat Open University

2009

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การเมืองภาคประชาชน: กรณีศึกษาชุมชนคลองด่าน อำเภอบางปะอิน จังหวัด
สมุทรปราการ
ชื่อและนามสกุล นางสาวสุกัญญาภักดิ์ ขุนนทศ
แขนงวิชา การเมืองการปกครอง
สาขาวิชา รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์ ดร.ปธาน สุวรรณมงคล
2. รองศาสตราจารย์ฐปนรรต พรหมอินทร์

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ได้ให้ความเห็นชอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว

ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ประณต นันทิยะกุล)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ปธาน สุวรรณมงคล)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ฐปนรรต พรหมอินทร์)

คณะกรรมการบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์
ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชา
การเมืองการปกครอง สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุจินต์ วิสวธีรานนท์)

วันที่ 11 เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2553

ชื่อวิทยานิพนธ์ การเมืองภาคประชาชน: กรณีศึกษาชุมชนคลองด่าน อำเภอบางบัว
จังหวัดสมุทรปราการ

ผู้วิจัย นางสุกัญญาภักดิ์ ขุขันท **ปริญญา** รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การเมืองการปกครอง)

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ ดร. ปธาน สุวรรณมงคล (2) รองศาสตราจารย์ฐปนรรต

พรหมอินทร์ **ปีการศึกษา** 2552

บทคัดย่อ

245436

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) พัฒนาการทางการเมืองภาคประชาชนของชุมชนคลองด่าน อำเภอบางบัวจังหวัดสมุทรปราการ (2) รูปแบบการเคลื่อนไหวทางการเมืองภาคประชาชนของชุมชนคลองด่าน อำเภอบางบัว จังหวัดสมุทรปราการ (3) ปัญหา อุปสรรคในการดำเนินรูปแบบการเคลื่อนไหวทางการเมืองภาคประชาชนของชุมชนคลองด่าน อำเภอบางบัวจังหวัดสมุทรปราการ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างโดยการเลือกแบบเจาะจง คือ แกนนำการชุมนุม จำนวน 3 คน และประชาชนชุมชนคลองด่าน อำเภอบางบัว จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 15 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า (1) พัฒนาการทางการเมืองภาคประชาชนของชุมชนคลองด่าน อำเภอบางบัว จังหวัดสมุทรปราการ มาจากการเคลื่อนไหวเพื่อต่อต้านการก่อสร้างโครงการบ่อน้ำบาดน้ำเสียโดยเกิดจากจิตสำนึกกรกชุมชน รongลงมา ได้แก่ ความไม่โปร่งใสของโครงการ การปกปิดข้อมูล/ บิดเบือนข้อมูล และการให้ข้อมูลที่เบี่ยงเบนกับประชาชน ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเคลื่อนไหว ได้แก่ ปัจจัยภายในประกอบด้วย ความเป็นชุมชนเก่าแก่ วิถีชีวิตของชุมชน วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมของชุมชน ปัจจัยภายนอก ได้แก่ การร่วมมือกันทุจริตของนักการเมืองระดับประเทศ การหวังผลประโยชน์ของกลุ่มเอกชน และการนำงบประมาณแผ่นดินไปใช้อย่างมีเงื่อนไข (2) รูปแบบการเคลื่อนไหวทางการเมืองภาคประชาชนของชุมชนคลองด่าน อำเภอบางบัว จังหวัดสมุทรปราการ ได้แก่ การร้องทุกข์ (3) ปัญหา อุปสรรคในการดำเนินรูปแบบการเคลื่อนไหวทางการเมืองภาคประชาชนของชุมชนคลองด่าน ได้แก่ 1) การที่รัฐบาลไม่มีความตั้งใจที่จะดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดอย่างจริงจัง 2) ฝ่ายรัฐบาลหรือฝ่ายนายทุนมุ่งใช้ความรุนแรงกับประชาชนที่เคลื่อนไหวต่อต้านการก่อสร้างโครงการบ่อน้ำบาดน้ำเสีย 3) ความไม่เข้าใจและการวางแผนของกลุ่มคนในสังคมที่ไม่ดีดร้อน 4) ประชาชนขาดจิตสำนึกทางการเมือง และขาดแคลนทุนสนับสนุนในการเคลื่อนไหวต่อต้านการก่อสร้างโครงการบ่อน้ำบาดน้ำเสีย

คำสำคัญ การเมืองภาคประชาชน ชุมชนคลองด่าน โครงการบ่อน้ำบาดน้ำเสียคลองด่าน สมุทรปราการ

Thesis title: Citizen Politics: A Case Study of Khlong Dan Community, Bang Bo District, Samut Prakan Province

Researcher: Mrs. Sukanyapak Kukuntod; **Degree:** Master of Political Science (Politics and Government); **Thesis advisors:** (1) Dr. Pathan Suvanamongkol, Associate Professor; (2) Thapanat Prom-in, Associate Professor; **Academic year:** 2009

Abstract

245436

The objectives of this research were to study: (1) the development of civil politics in Khlong Dan Community, Bang Bo District, Samut Prakan Province; (2) the form of the civil politics movement in Khlong Dan Community; and (3) problems and obstacles to the civil politics movement in Khlong Dan Community.

This was a qualitative research. The sample, chosen through purposive sampling, consisted of 3 movement leaders and 15 members of the Khlong Dan Community in Bang Bo District, Samut Prakan Province. Data were collected using guided interviews and analyzed through content analysis.

The results showed that: (1) the development of civil politics in this case study arose from people's opposition to a proposed waste water treatment project. The primary cause was consciousness/love of community, followed by lack of transparency in the waste water treatment project, concealing and distortion of information, and untruths that were disseminated to the public. The factors that affected the movement were internal factors (the age of the community, the people's way of life, the culture and environment of the community) and external factors (conspiracy to commit acts of dishonesty by national level politicians, benefits desired by private sector investors, and the suspicious use of government funds). (2) The civil politics movement in the Khlong Dan Community took the form of a grievance. (3) The obstacles to the development of civil politics were 1) lack of commitment by the government to persecute wrongdoers; 2) use of force by the government or investors against people who opposed the building of the waste water treatment plant; 3) lack of understanding and apathy on the part of people who were not directly affected by the project; and 4) lack of political consciousness and lack of funds to support the movement.

Keywords: Citizen politics, Khlong Dan Community, Khlong Dan Waste Water Treatment Plant Project, Samut Prakan

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก
รองศาสตราจารย์ ดร. ปธาน สุวรรณมงคล และรองศาสตราจารย์ฐปนรรต พรหมอินทร์ อาจารย์
ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ ตรวจสอบ แก้ไข และติดตามการทำวิทยานิพนธ์
อย่างใกล้ชิดต่อเนื่องตลอดมา จนสำเร็จเรียบร้อย รวมทั้งขอขอบพระคุณคณาจารย์สาขาวิชารัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชทุกท่าน

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ประณต นันทิยะกุล ประธานกรรมการสอบ
วิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ร่วมตรวจสอบวิทยานิพนธ์ และแนะแนวทางในการปรับปรุง
แก้ไข ให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณ คุณลุงเฉลา ทิมทอง คุณลุงณรงค์ กลมกล่อม คุณดาวัลย์ จันทร์หัสดี
ป้าแดง และชาวบ้านในหมู่ที่ 9 หมู่ที่ 11 และหมู่ที่ 12 ตำบลคลองด่าน อำเภอบางบ่อ จังหวัด
สมุทรปราการทุกท่าน ที่ได้ให้ความช่วยเหลือด้านข้อมูลกับผู้วิจัยในทุก ๆ ด้าน ขอขอบคุณเพื่อน ๆ
เจ้าหน้าที่ สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (คุณผึ้ง) ที่ให้การช่วยเหลือ และให้
คำแนะนำเกี่ยวกับขั้นตอนการดำเนินการต่าง ๆ มาโดยตลอด

ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อมานิต เพิ่มเพียร คุณแม่สำรวย มาลา ที่ได้ให้ชีวิตและ
อบรมสั่งสอนลูกมาจนประสบความสำเร็จ รวมทั้งเป็นกำลังใจแก่ผู้วิจัยเสมอมา

ศุภัญญาภักดิ์ ชูขุนทด

พฤษภาคม 2553

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
กรอบแนวคิดการวิจัย	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	8
แนวคิดเกี่ยวกับการเมืองภาคประชาชน	8
แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม	17
แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง	19
แนวคิดเกี่ยวกับการตรวจสอบองค์กรภาครัฐ โดยภาคประชาชน	31
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	35
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	39
ประชากรที่ใช้ในงานวิจัย	39
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	40
การเก็บรวบรวมข้อมูล	40
การวิเคราะห์ข้อมูล	41

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	43
ตอนที่ 1 พัฒนาการทางการเมืองภาคประชาชนของชุมชนคลองด่าน อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ	43
ตอนที่ 2 รูปแบบการเคลื่อนไหวทางการเมืองภาคประชาชนของชุมชน คลองด่าน อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ	78
ตอนที่ 3 ปัญหา อุปสรรคในการดำเนินรูปแบบการเคลื่อนไหวทางการเมือง ภาคประชาชนของชุมชนคลองด่าน อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ	90
บทที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	94
สรุปผลการวิจัย	94
อภิปรายผล	102
ข้อเสนอแนะ	110
บรรณานุกรม	112
ภาคผนวก	119
ประวัติผู้วิจัย	124

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 4.1 ค่าใช้จ่ายในโครงการจัดการน้ำเสียเขตควบคุมมลพิษ จังหวัดสมุทรปราการ (แยกตามสัญญา)	46
ตารางที่ 4.2 เปรียบเทียบแผนการใช้จ่ายเงินจากแหล่งต่าง ๆ ระหว่างพ.ศ. 2538 กับแผน การใช้จ่ายเงินปรับใหม่ พ.ศ. 2540	47

ญ

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย	5
ภาพที่ 2.1 ปัจจัยการมีส่วนร่วมทางการเมือง	28
ภาพที่ 4.1 แผนที่โครงการบ่อบำบัดน้ำเสียคลองด่าน	45